

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

in decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

Qvæstio I. Vtrum ius sit obiectum Iustitiæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

LIBER OCTAVVS, DE VIRTUTE IUSTITIÆ.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum ius sit obiectum Iustitiæ.

VIDEATUR non esse. 1. Quia Celsus Iuriconsultus teste Vlpiano, ff. de Iustitia, & iure lib. 1. definit ius *artem boni, & æqui*, hoc est peritiam legum, seu iurisprudentiam. Manifestum autem est iurisprudentiam non esse obiectum virtutis iustitiæ, ergo ius non est obiectum eius.

2. Iudices ferentes sententiam in rebus litigiosis dicuntur ius dicere; quapropter ius est idem quod sententia Iudicis. Patet autem sententiam Iudicis non esse obiectum, sed potius actum, & exercitium virtutis iustitiæ. Multo minus ad obiectum eius pertinere potest locus, in quo Iudices causas audiunt, & sententias ferunt, qui etiam iuris nomine significari solet. Similiter ab obiecto huius virtutis, excluditur ius iuxta aliquas alias ipsius significationes, quas referunt Valentia, in præsentia quæst. 1. part. 1. aliique communiter; ergo ius non potest dici obiectum iustitiæ saltem secundum omnem suam latitudinem, sed cum aliqua restrictione, ac determinatione.

3. Si ius esset obiectum adæquatum virtutis iustitiæ, non posset hæc virtus exercere vllum actum, absque obligatione exercendi: quia ius essentialiter est inductivum obligationis & nulla virtus prætergredi potest limites sui obiecti formalis. Sequela autem est falsa, quia omnis virtus potest elicere aliquos actus promotivos perfectionis solum ex consilio, & absque timore iniecto per legem obligantem; nec enim quoad hoc inueniri potest vlla ratio discriminis inter alias atque alias virtutes.

Art. 1. Resp. Docti, & indocti consentiunt iustitiam esse virtutem ad quam pertinet ius suum unicuique tribuere, idque ita constituunt, Mag. in 3. dist. 36. D. Thomas 2. 2. q. 57. Philosoph. 5. Ethicor. ius Canonicum dist. 1. Civile, ff. de iustitia, & iure, ubique sub initium; quæ loca subintelligenda deinceps erunt in singulis respectu citationibus, dum aliud non adnotabitur. Vnde dubitari minime potest quin ius sit obiectum iustitiæ; quod proinde explicari initio oportet, ut obiecto prius cognito innotescat deinde melius habitus illud respiciens, atque ex eo desumens speciem. Ius itaque sumitur aliquando passivè pro ipso iusto, seu pro eo, quod debetur ratione iuris, aliquando verò activè pro radice, & norma ipsius iusti, unde iustum à non iusto discernatur. Ius activè sumptum est potestas libera faciendi, ac disponendi pro libito, inducendo aliquam in alterum obligationem; qua de causa potestativum appellatur. Istud porro ius potestativum dividitur bifariam. Aliud namque est iurisdictionis; aliud proprietatis. Ius iurisdictionis dici solet potestas non

eius cui inest, sed eius, qui illi subest utilitati, & felicitati promouendæ deinceps. Ius proprietatis è conuerso dicitur; potestas propria subiecti, cui inest, utilitati, ac felicitati inserviens.

Art. 2. Ex his duobus iuribus potestativis suboritur duplex aliud ius actuale. Actus enim quibus ynaquæque ex dictis potestatibus exercetur, constituunt ius actuale potestati, ex qua oriuntur, correspondens. Vnde leges, ac præcepta, & Iudicum sententia, quæ sunt actus iurisdictionis: & quod quisque de rebus suis disposuerit donatione, contractu, vel alio modo concernente proprietatem, iuris actualis nomine censentur. Ex utrisque demum potestatibus, & earum actibus resultat denominatio iuris obiectivi in res circa quas ipsi versantur, quod ius obiectivum est idem cum iure, quod nuper passivum appellatum est, & coincidit cum iusto, seu cum eo, quod unicuique debetur, ratione iuris. Iustum autem perinde est atque æquale. Dicuntur enim iustari, quæ ad æqualitatem rediguntur, ut notat D. Thomas art. 1. quapropter dum de moribus agitur, id iustum dicitur, quod iuri potestativum, & eius actui adæquatur, siue sit ius iurisdictionis, siue proprietatis.

Art. 3. Iustum porro, quod relativè ad ius iurisdictionis tale dicitur, conuertitur cum honesto, & complectitur obiecta omnium virtutum; quia leges, & præcepta, quæ sunt actus eius iuris, disponunt de actibus omnium virtutum, licet non omnibus, atque adeo ambiunt obiecta omnium virtutum. Patet igitur eiusmodi ius, & iustum non esse obiectum proprium, ac speciale iustitiæ de qua in præsentia agendum est. Hæc enim est virtus quædam specialis, à cæteris omnibus distincta, ut infra patebit; & licet detur virtus specialis, quæ respiciat obiecta substantia legibus, ac præceptis, & iurisdictioni formaliter, quatenus illis subsunt, ea tamen non est iustitia ista specialis, sed obedientia. Multo minus ad præsens spectant aliæ iuris acceptiones, derivatæ à iurisdictione, qualis est illa Celsi pro arte boni, & æqui; & illa alia pro loco in quo iudicium exercetur aliaque his similes.

Art. 4. His itaque reiectis iuris acceptionibus, concluditur necessariò obiectum iustitiæ particularis esse ius proprietatis, ratione cuius, sua cuiusque, res aliqua dicitur; necnon iustum passivè sumptum, quod deperitenter ab eodem iure tale denominatur, estque quod unicuique debetur tanquam suum; atque à Philosopho cap. 1. & 2. & à cæteris deinceps omnibus, æquum seu æquale appellatur, ratione, quæ quæst. 6. magis declarabitur. Interim hoc ipsum ius, & suavitatem propriam illud habentis, necnon obligationem, quæ ex eodem iure in alios redundat, exponere necesse est diligenter pro pleniori, & fundamentali intelligentia cæterorum omnium, quæ in progressu dicenda sunt, maxime verò pro quidditativò virtutis iustitiæ conceptu intimè penetrando. Id quod duplici proximè sequenti quæstione præstabitur.

Ad 1. & 2. patet ex dictis. Ad 3. quælibet virtus amplecti,

amplecti, & exequi potest, ex vi sui motui quæcunque conferunt ad finem eidem virtuti præscriptum. Quia verò ad finem peculiarem virtutis iustitiæ, qui est satisfacere iuribus aliorum, & propriæ obligationi erga alios, conferre plurimum potest præstare aliqua vltra obligationem impositam per iura aliorum, patet virtutem iustitiæ ex amore satisfaciendi obligationi iuris, & nunquam peccandi contra illam, posse supererogare alicui vltra terminos obligationis propriæ, & strictæ talis. Quo videlicet animus redditur promptior, ac facilius ad ea præstanda quæ per aliorum iura directè, ac immediate exiguntur.

QVÆSTIO II.

*Virum ius proprietatis sit prælatio moralis
vnius respectu aliorum circa vsum rei pro-
pter peculiarem eius cum illo connexionem.*

Videtur non esse. 1. Quia nobis conuenit ius aduersus Deum, cui scilicet attribuitur frequenter in sacris litteris iustitia respectu nostri, atque hæc essentialiter præsupponit ius in eo circa quem exercetur: & tamen nulla nobis conuenit prælatio respectu Dei, in re vlla quoad vllum eius vsum, aut actionem; quandoquidem Deus in omnibus, & quoad omnia præferendus semper est. Ergo non est de ratione iuris prælatio habentis illud respectu eorum aduersus quos illud habet.

2. Videtur esse contra communem hominum conceptionem, quod ius proprietatis explicetur per ius prælationis, cum potius sit ius æqualitatis. Ideo enim omnes cum Philosopho, & D. Thoma ubi supra exponunt iustitiam per æqualitatem quam ipsa constituit tribuendo unicuique suum ius, eamque propterea repræsentant balance æquiponderante in vtramque partem.

3. Si duo æquali impensa opera capiant feram neuter habet præferibilitatem respectu alterius in vfu feræ, cum supponantur omnino æquales; & tamen vterque habet ius proprietatis aduersus alterum pro medietate. Ergo prælatio non conuertitur cum iure.

4. Ut nullum nobis conueniat ius aduersus Deum, certè Deo conuenit ius proprietatis respectu nostri, & circa res omnes creatas, & tamen nulla illi conuenit prælatio in vfu eorum sumpto, vfu pro vtilitate, vti sumitur ab auctore expositionis de qua quæritur, & necesse fuit, ut ita ab eo sumeretur, ne tota ea expositio æquè conueniret iuri iurisdictionis. Nulla inquam Deo conuenit eiusmodi prælatio, quia Deus nullius est capax vtilitatis capessendæ ex creaturis.

5. Ius iurisdictionis non minus quam ius proprietatis fundatur in peculiari aliqua connexionem earum, siue rerum, siue personarum, quæ subsunt vtrius iuri, cum eo cui idem ius adiacet. Explicanda igitur magis erat determinatè connectio, quæ speciali vi fundat ius proprietatis.

6. Ea qualicumque connectio est extrinseca iuri, imò est separabilis ab eodem. Apprehensio enim feræ ex gr. quæ constituit connexionem eius peculiarem cum venatore, protinus desinit esse, eaque desinente perseverat nihilominus ius in feræ, & in vfu feræ. Definitio autem debet esse per prædicata intrinseca, & identificata cum definito.

7. Filius debet patri alimenta debito præsupponente in patre ius propriè tale; alia verò multa de-

bet solum ex pietate; & tamen omnia debet ratione connexionis peculiaris cum patre. Ergo connectio non est sufficiens, aut regula, aut indicium, aut causa iuris.

8. Actio physicè connexiua rei cum persona, si fiat animo, illam sibi acquirendi, & faciendi suam, parit ius; si minus non parit. Ergo connectio sola nihil facit pro expositione iuris.

9. Nullus superior, seu habens ius iurisdictionis potest citra iniuriam impediri à gubernatione legitima; & tamen nequit conuerti gubernationem in vtilitatem propriam. Ergo prælatio in vfu sumpto pro vtilitate non est mutuo conuertibilis cum iure proprietatis, quod respicit iustitia opposita iniuriæ.

Art. 1. Resp. Primus est Em. de Lugo, qui de expositione iuris cepit agere disputando acutè, & accuratè, cum prius sub breui quadam proprii de illa sensus insinuatione ab omnibus transmitteretur, vtpote, quæ etiam vulgò notissima ex se videretur. Definuit autem disp. 1. sect. 1. dicendo; *ius est prælatio quædam moralis, quæ hic homo præfertur moraliter aliis in vfu talis rei propter peculiarem connexionem, quam res habet cum eo.* Apponit exemplum in fera capta à venatore, quæ ratione capturæ habet peculiarem cum eo connexionem; & venator habet indidem prælationem, quoad vsum feræ aduersus quemlibet alium. Quod si venator donet feram alteri, eo ipso transfertur moraliter ea connectio in donatariu, & simul cum connexionem prælatio. Et sic in cæteris rebus omnibus contingit, quæ sunt propriæ, & suæ alicuius. Aduertit Cardinalis se per vsum rei intelligere omnem, & solam vtilitatem emanabilem ab ea. Quæ notatione secernit ius proprietatis à iure iurisdictionis, quod quidem confert præferibilitatem, sed non confert vtilitatem rerum subiectarum.

Art. 2. Diuisit hæc expositio inter se posteriores auctores, dicentibus aliis eam esse legitimam iuris proprietatis definitionem; aliis verò non solum hoc ipsum negantibus, sed insuper prædicata, ex quibus conficitur ea expositio, esse conuertibilia, & identificata realiter cum iure proprietatis. E quibus posteriores isti nituntur rationibus dubitandam propositis, priores verò earundem solutione. Dicendum autem est prædicata quibus conficitur ea expositio esse quidem conuertibilia, & identificata realiter cum iure proprietatis iuxta eum sensum in quo vsurpantur ab eius auctore; cæterum ad legitimam definitionem nequaquam sufficere. Prior pars huius afferri constabit satis ex dicendis in responsione ad rationes dubitandi.

Art. 3. Altera pars de insufficientia definitionis suadet 1. quia in iuribus subordinatis qualia sunt iura cuiusque ciuis respectu Reipublicæ, & Principis; atque iura omnium creaturarum respectu Dei, ut alia præmittantur exempla, prælatio quoque in vfu rei est subordinata, ac proinde coniuncta cum aliqua inferioritate, qualis non est in iuribus supremis; Datur etiam prælatio in vfu rerum conueniens quibusdam aduersus alios ex sola vrbinitate, gratitudine, pietate, aliisque similibus titulis, nullū continens ius propriè dictum. Dantur similiter connexiones rerum cum personis maiores, & minores, sufficientes, & insufficientes ad fundandum ius. Omnes namque virtutes ad alterum, & non sola iustitia nituntur, ut patet, connexionem aliqua peculiari rerum, quas exhibent, cum iis, quibus exhibentur; & tamen non omnes ea virtutes nituntur iure strictè dicto: dum ergo non assignatur qualis, & quanta tum prælatio, tum connectio determinatè, ac præcisè requiratur, & sufficiat, ut inuicem coniunctæ pariatur ius strictè tale, necesse est, ut idem conceptus maneat absque legitima, &